

Problém lidského poznání — jeho zdroje, forem, způsobů, úrovní a kritérií — se systematickému gnoseologickému uvažování může jevit jako dostatečně prozkoumaný. O zajímavé dílčí problémy rozšiřuje toto téma analytická filosofie, hermeneutika, sémiotika i lingvisticky poučená filosofie vědy. Také biologicky profilovaná evoluční teorie poznání (Die evolutionäre Erkenntnistheorie) německy píšících autorů (R. Riedl, G. Vollmer, F. Wuketits), volně navazující na inspirativní odkaz K. Lorenze, přináší nové filosofické inspirace.

K problému lidského sociokulturního poznání se však nejužším možným způsobem váže také v Brně rozvíjená evoluční ontologie. Tato vědu respektující procesuální ontologie především ukazuje, že poznání — z prostředí získaná a jako paměť využívaná informace — onticky diferencuje, integruje a pomáhá rozvíjet skutečnost. Biosféra i kultura, obě tyto evolučně nejmladší ontické vrstvy pozemské skutečnosti, o jejichž objektivní existenci (a opozici) dnes jen málokdo pochybuje, vděčí za svůj vznik poznání: biotické a sociokulturní informaci. Poznání — a lidské sociokulturní poznání není jeho jediným typem — je totiž předpokladem adaptace všech otevřených nelineárních systémů na struktury a aktivity vnějšího prostředí. S poznáním je tudíž nerozlučně spojena přirozená i kulturní evoluce. Vždyť má-li její v principu slepý ontický proces nějaký hlubší smysl, pak je jím fakt, že od určité úrovně může nejen spontánně poznávat, nýbrž i produkovat uspořádanost, informaci, emergentní struktury. S poznáním, pomíneme-li mnoho dalších zajímavých souvislostí, je proto spojena i nejistá budoucnost evoluce kulturní. Tu je sice v principu také slepá, ale — na rozdíl od evoluce přirozené — není absolutně fatální.

Oba tyto texty jsou první pracovní verzí dvou relativně samostatných přednášek k problému evoluční gnoseologie; kromě jiného mají otevřít diskusi k dalším gnoseologickým implikacím evoluční ontologie.

Josef Šmajš